

جامعه‌شناسی ازدواج و خانواده

مؤلفان

دکتر اسداله بابایی فرد

دکتر محسن نیازی

اعضای هیئت علمی دانشگاه کاشان

سمیه میری

سرشناسه	:	بابایی فرد، اسدالله، ۱۳۵۳-
عنوان و نام پدیدآور	:	جامعه‌شناسی ازدواج و خانواده/ مولفان اسداله بابایی فرد، محسن نیازی، سمیه میری.
مشخصات نشر	:	تهران : چاپخش ، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۵۱۵ ص.
شابک	:	978-600-6799-40-7
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیبیا
موضوع	:	زناشویی
موضوع	:	Marriage
موضوع	:	خانواده‌ها
موضوع	:	Families
شناسه افزوده	:	نیازی، محسن، ۱۳۳۴ -
شناسه افزوده	:	میری، سمیه، ۱۳۶۳ -
ردیف‌بندی کنگره	:	۷۴۳HQ
ردیف‌بندی دیویی	:	۸/۳۰۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۴۱۷۳۸۱

دانشگاه کاشان

<http://chapakhsh.com>

chapakhshpub

09191670069

چاپخش

نشانی: تهران، میدان انقلاب، بازار پست کتاب، شماره ۱۲، انتشارات چاپخش

تلفن: ۰۲۱۶۶۴۰۴۱۱۰، صندوق پستی ۱۷۳۷-۱۳۱۴۵

پست الکترونیکی: pub@chapakhsh.com

نشانی سایت: www.chapakhsh.com

جامعه‌شناسی ازدواج و خانواده

مؤلفان: دکتر اسداله بابایی فرد، دکتر محسن نیازی، سمیه میری

نظارت و اجرا: دلیله رحیمی آشتیانی

صفحه‌آرا: منصوره سعادت

نمونه‌خوان: سمانه ضرابی نژاد

طراح جلد: فرانک محجوب

چاپ اول: مرداد ماه ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۹۹-۴۰-۷

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

قیمت: ۱۳۸۰۰۰ تومان

چاپ: نصر

این کتاب کار مشترکی از انتشارات چاپخش و دانشگاه کاشان است.

حق انتشار: همه حقوق محفوظ است.

پیشگفتار

در سطح جهانی به‌ویژه در ایران، در حوزه‌ی خانواده و ازدواج کتاب‌های زیادی در سال‌های اخیر منتشر شده است؛ اما با توجه به شرایط کنونی ایران کتابی که بتواند تا حدودی مشکلات، آسیب‌ها و موانع خانواده و ازدواج در جامعه‌ی امروزی ایران را نشان دهد وجود ندارد. امر خانواده با امر ازدواج پیوندی گسست‌ناپذیر دارد؛ از این رو، ما در این کتاب دو موضوع یاد شده را در کنار همدیگر مورد بحث قرار داده‌ایم؛ ضمن اینکه در این اثر ما تأکید ویژه‌ای بر امر ازدواج، چالش‌ها و آسیب‌های آن در جامعه‌ی کنونی ایران داشته‌ایم. گاهی مسائل و مشکلات بر سر راه ازدواج به قدری زیاد هستند که افراد جامعه یا ازدواج را به تعویق می‌اندازند یا برای مدت طولانی فکر می‌کنند که باید از آن صرف‌نظر کنند. به همین دلیل ما بر آن شدیم تا در این کتاب به بررسی جامعه‌شناختی و آسیب‌شناختی خانواده و ازدواج با تأکید بر جامعه‌ی امروز ایران بپردازیم.

به‌طور کلی، ازدواج مقوله‌ای فرهنگی و اجتماعی است که به رقم‌ثبات زیادی که همواره بر نفس آن حاکم بوده، بسیار تحت‌تأثیر شرایط حاکم بر جامعه‌ی جدید قرار گرفته است. بنابراین، ایجاد تحول در آن با توجه به شرایط و مقتضیات زمان امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است؛ اما آنچه ازدواج در جهان معاصر را متفاوت از گذشته ساخته، دامنهی تحولات در ازدواج است که در نتیجه‌ی تغییرات بسیار در ساختارهای اجتماعی و فرهنگی اتفاق افتاده است. تردیدی وجود ندارد که ساختارهای اجتماعی جدید، شرایط و ضرورت‌های

جدیدی را برای ازدواج رقم زده و موجب بروز تمایز آشکاری میان شیوه‌ها و ساختارهای ازدواج در جامعه‌ی سنتی و جدید شده است. نگرش نسبت به ازدواج به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی، تحت تأثیر فرهنگ و نقش و موقعیتی است که در آن به‌سر می‌بریم. طبق بینش جامعه‌شناختی، واقعیت هرگز به ما نمی‌گوید که چیست؛ بلکه انسان‌ها واقعیت را آنگونه که هست تفسیر می‌کنند و آن تفسیر با فرهنگی که ما برای راهنمایی خود به‌کار می‌بریم آغاز می‌شود. هرچند فرهنگ نیز به‌نوبه‌ی خود از گروه‌های ما و از جامعه‌ی ما ناشی می‌شود (شارون، ۱۳۷۹: ۱۳۹).

برخی از جامعه‌شناسان معتقدند که عوامل اقتصادی مهم‌ترین نقش را در پیدایش و ادامه‌ی حیات خانواده بازی می‌کنند؛ برخی دیگر عوامل جنسی و روان‌شناختی را در این امر دخیل می‌دانند. نظریه‌ی دیگری درباره‌ی علل زناشویی، معتقد است که سه عامل: نیاز اقتصادی، میل به داشتن فرزند و عشق افراد را به طرف ازدواج می‌کشاند. در جوامع اولیه علل اقتصادی در امر ازدواج اهمیت بیشتری داشته است؛ درحالی‌که در جوامع امروزی عشق مقام مهمی را داراست. کلود لوی اشتراوس درمورد ازدواج می‌گوید: «رابطه‌ی جنسی مرد و زن جنبه‌ای از یک نیاز کلی است که نهاد ازدواج نمونه و موردی بارز از آن را به نمایش می‌گذارد. این نیازهای کلی با تمتع عادی و ارزش‌های اجتماعی چون حیثیت فرد و حقوق و وظایف زنان، ارتباط می‌یابند» (سگالن، ۱۳۷۰: ۷۰).

هانری مندارس درباره‌ی ازدواج مبادله‌ای می‌گوید: «کار اساسی ازدواج آن است که دو طایفه یا دو خانواده را که با هم رابطه‌ای ندارند به یکدیگر مربوط کند و در اغلب جوامع تأمین این بستگی دو دودمان به عهده‌ی زنان است. زن همچون پیوندی اجتماعی است که طایفه‌های متفاوت را در جامعه‌ای واحد گرد می‌آورد و از این لحاظ در روابط اقتصادی حتی در موارد اضطراری نیز مبادله‌ی زنان به صورت ازدواج، تنها راه‌حل در راه حراست از روابط اجتماعی یا التیام بخشیدن به آفات آن به‌شمار می‌رفته است» (ساروخانی، ۱۳۸۴: ۸۷).

این اثر در دوازده بخش تدوین و ارائه شده است. بخش اول این کتاب به پژوهش درباره‌ی خانواده و ازدواج می‌پردازد. با توجه به اینکه خانواده یک واحد اجتماعی کوچک است که با پیمان ازدواج یک زن و مرد آغاز می‌شود و با تولید و تکثیر فرزندان توسعه و استحکام می‌یابد، جوامع بزرگ‌تر نیز از همین واحدهای کوچک تشکیل می‌شوند. بشر از آغاز، زندگی خانوادگی را به‌عنوان بهترین نوع زندگی برگزیده و در همه‌ی زمان‌ها و مکان‌ها بدان پایبند بوده و هست. این نوع زندگی از امتیازات انسان محسوب می‌شود و فواید گوناگونی را دربر دارد؛ از جمله اینکه زن و مرد را از پریشانی و بی‌هدفی نجات داده، به خانواده وابسته و دلگرم می‌سازد و آنها را از نعمت محبت و لذت‌جویی‌های مشروع زناشویی بهره‌مند می‌سازد. آنها در کانون گرم خانواده فرزندان مشروعی را تولید می‌کنند و همان فرزندان و انس با آنها یکی از لذت‌های زندگی برای آنها خواهد بود. بخش دوم این کتاب تاریخچه‌ی ازدواج و تغییرات و تحولات آن در جهان را بررسی کرده است. سیر تاریخی ازدواج در جهان، ازدواج مردم عادی در جوامع باستان، تاریخچه‌ی ازدواج پس از اسلام، نگاهی به ازدواج در ایران از گذشته تا حال، ازدواج و خانواده در دوران نوین، ازدواج و تغییرات آن در ایران کنونی و ازدواج در ادیان و مذاهب مباحث این بخش را تشکیل داده‌اند.

بخش سوم کتاب رویکردهای نظری تبیین خانواده و ازدواج را مورد بحث و بررسی قرار داده است. در قسمت مربوط به رویکردهای نظری تبیین خانواده، رویکردهای تکامل‌گرایانه، کارکردگرایی، رویکرد تضاد، دیدگاه کنش متقابل نمادین، نظریه‌ی مبادله، نظریه‌ی بازی، رویکردهای فمینیستی و رویکرد پست‌مدرنیستی و رویکردهای مدرنیستی به خانواده به‌طور مختصر بررسی شده‌اند. رویکردهای نظری تبیین ازدواج، ازدواج و رابطه‌ی آن با همبستگی اجتماعی، ازدواج و حفظ انگاره‌های فرهنگی و ازدواج و نظام شخصیتی مباحث دیگر این بخش هستند.

بخش چهارم کتاب، به بررسی ازدواج به‌عنوان یک پدیده‌ی اجتماعی می‌پردازد.